

** *		
17:28	16:32	י-ם
17:30	16:33	ת"א
17:28	16:32	חיפה
17:30	16:35	ב"ש

אוצר הנפש

עלון שבועי בענייני תורת הנפש ותיקון המדות משיעורי הרב יצחק גינזבורג שליט"א

אוצר הפרשה אוצר הסיפור

רבי שלום מקמינקא | איך הורגים קמצנות?

רבי שלום רוזנפלד, רבה של קאמינקא ואבי חסידות קאמינקא, נפטר ב-כ' מרחשון.

פעם אחת, הגיע אל הרב הקדוש רבי שלום מקמינקא עשיר קמצן, וסיפר לו שמתקוטט הוא עם אשתו, על כן מבקש הוא שהרבי יקללה שמתות. נענה אליו הרב הקדוש, שאסור לקלל, אך יש לו עצה עבורו: בגמרא איתא, "בעוון נדרים מתה אשתו של אדם". והנה, בעיר פלונית צריכים למקווה שעולה הון רב. ועצתי, שתדור לשלם הוצאות המקווה, והרי אינך חושב לקיים, ועל ידי זה תגיע לחפץ! נדר האיש שיתן את הוצאות המקווה, וחזר לביתו.

עבר זמן רב, שב העשיר אל הרב הקדוש מקמינקא והתאונן לפניו שעדיין אין הוא רואה ישועה, והכל על מקומו בשלום. נענה אליו הרב הקדוש: הרי כתוב שאשתו מתה, והרי אתה אינך נוהג בה באישה, כי הרי מתקוטט הנך עמה כל היום. על כן, תתחיל להתנהג בה כראוי ואל תריב עמה, וכשתשלים עימה תוכל למות...

עשה העשיר כן והשלום החל לשרור בביתו. עד שביום בהיר אחד חלתה האישה ונטתה למות. הגיע העשיר אל הרב הקדוש ויאמר לו: רבי, הרי עכשיו כבר טוב לי עימה ושוב איני חפץ במיתתה. יבקש נא הרבי שתשוב לאיתנה! אמר לו הרב הקדוש: אין לי עצה אחרת, אלא לשלם נדך ולבנות המקווה שהבטחת. והרב הקדוש מצאנו הפליא לא הייתה לו, ושילם את נדו ובנו מקווה. והרב הקדוש מצאנו הפליא מאוד את המעשה, באומרו: הנה עשה רבי שלום שני דברים יחד: לקח עשיר קמצן והוציא ממנו מקווה, והחזיר את שלום ביתו.

מכך ניתן ללמוד, כי כדי להיזיז אדם ממקומו הראשון צריך להיות פיקח ובדחן... כמובן, אפשר לדבר ולשכנע – אך כדי שהדיבור יפעל, יש צורך לעתים באדם כרבי שלום: כזה היודע להפוך את חיי הקמצן לבדיחה, וגם לגרום לו לצחוק יחד עמה...

(מתוך נפלאות חשון פ"ה)

אין לי עצה
אחרת, אלא
לשלם נדך
ולבנות המקווה
שהבטחת

אוצר הפתגם

עכשיו נמצאים בארץ בתקופה שלפני בחירות וצריך לחשוב במי לבחור. לכאורה פשוט מאד – על יהודי לבחור מנהיג שהכי דומה לדוד המלך. דוד המלך הוא אב-טיפוס של מנהיג האהוב על כל עמו. אין דמות אהובה יותר מדוד המלך. דוד הוא גם לשון דוד, כמו הדוד והרעיה בשיר השירים – כולנו מאוהבים בדוד המלך, הוא המנהיג האמתי וצריך לבחור בו.

(ג' אדר ב' ע"ט)

חסד ודין במצוות הכנסת אורחים

מדתו של אברהם היא חסד ואהבה, הוא מכניס אורחים ומאכיל ומשקה כל עובר ושב, אבל אחרי שהוא מאכיל את האורחים שלו הוא נוקט במדת הדין ומכריח אותם לברך או לשלם. מצד הטבע שלו אברהם הוא לא רוצה להכריח אף אחד לברך – הוא רוצה להשפיע בלי תנאים – אבל הוא עושה אתכפיא, פועל במדת הדין בניגוד לטבע שלו, כמו שכתוב בתניא ש'עבודה' היא רק מה שמנוגד לטבע האדם. כאן גם ה' עושה 'עבודה' כביכול, פועל בניגוד לרצון הפנימי שלו, כדי שלעיני המלאכים הכל יהיה ביושר ובמשפט. לכאורה, אצל אברהם אבינו האתכפיא היא לשם תכלית הכוונה הפנימית – שליחתו לפרסם אלקות בעולם – ואצל ה' נראה שזו רק 'יציאת ידי חובה' לנהוג לפי ה'כללים' החיצוניים לעיני המלאכים. אכן, אליבא דאמת, ה' נוהג ביושר ובמשפט, ולכן עושה דין גם עם אהוביו הצדיקים, כדי לקדש שם שמים ("שבשהקב"ה עושה דין במקודשיו הוא יראוי ומתקדש על הבריות") ולפרסם את אחדותו הפשוטה ש"אין עוד מלבדו" (כלומר שאין 'פרוטקציות' וכו'). (שבת פר' שמות פ"ג)

אוצר התבונה

שדרוג האנושות

בראשית ברא אלקים עולה בגימטריא 1202 והוא שוה לביטוי יסודי בספר בראשית, שנאמר על אברהם אבינו, בפר' וירא - "וַיִּקְרָא שְׁם בְּשֵׁם הוֹי' אֶל עוֹלָם".

כדי להבין את המשמעות הפנימית של הרמז הזה, שמחבר באופן מיוחד את התנ"ך עם הבריאה וגם עם קריאתו של אברהם אבינו לכל באי עולם, צריך לדבר על סולם העליה של האנושות כולה:

על אברהם אבינו, הראשון משלשת האבות - שהוא אבי כל גרי-הצדק - קובעת התורה במפורש שהוא "אָב הַמּוֹן גוֹיִם". איך הוא אבי כל הגוים? כאשר הגוים מאמינים באלוקי אברהם ופועלים לפי דרכו הרי הם בניו של אברהם והוא אביהם. כלומר, אברהם הוא לא רק האב הראשון של עם ישראל, אלא הוא גם אבי כל הגוים המאמינים.

בדרך כלל מכנים את הגוים המאמינים, המקיימים את המצוות בהן מחייבת אותם התורה, בני נח. כל האנושות אכן באה מזרעו של נח, אבל עוד קודם לכן כולנו בניו של אדם הראשון. מדוע, אם כן, לא לקרוא לגוים המאמינים בני אדם? להיות בן טוב של אדם פירושו להיות מה שנקרא 'א מענטש' - אדם טוב, אדם כשר. ההגדרה בן אדם לא אומרת שהוא שומר את שבע מצוות בני נח, אלא פשוט שהוא אדם טוב.

למעשה, הדבר הראשון הנדרש מכל אחד מאתנו הוא להיות בן טוב של אדם. חכמים מלמדים ש"דרך ארץ קדמה לתורה". להיות אדם טוב ביחסים עם אנשים אחרים קודם אפילו לקבלת התורה.

אבל אחרי שאנחנו מקבלים את תפקידנו כבני אדם, אנחנו לומדים שאחרי המבול, בו הושמדה כל האנושות חוץ מנח ובניו, ה' גִּבַּשׁ ונתן לנח ובניו את הצורה הסופית של שבע המצוות שהוא רוצה שהאנושות תשמור. אלו השומרים כראוי את שבע המצוות הללו נקראים בני נח.

בהתבוננות יותר לעומק, אדם טוב ודאי מקיים את יסודות שבע מצוות בני נח - האיסור לרצוח, לנאוף ולגנוב. יתר על כן, אדם הראשון הצטווה בשש מתוך שבע מצוות בני נח (כשהמצוה שחסרה לו, איסור אבר מן החי, גם היא נכללת בהנהגותיו של אדם טוב, ובכלל, אדם הראשון לא נצטווה בה משום שהיה טבעוני-צמחוני שנאסרה לו אכילת בשר). לכן, צריך לומר שהשינוי העיקרי הוא ביחס לאמונה בה'.

בכל אופן, כעת הסברנו שיש שדרוג נוסף של האנושות. בני אדם נועדו להשתדרג ולהפוך לבני נח. בשלב הבא, בני נח נועדו להשתדרג ולהפוך לבני אברהם. כל האנושות ודאי מסוגלת, ובעומק לבה גם משתוקקת, להפוך לבני אברהם. הגיע הזמן להשתמש בטרמינולוגיה חדשה, ובמקום המונח המקובל, בני נח, אנחנו רוצים שכולם יהפכו לבני אברהם. כך התורה אומרת בפירוש על אברהם - "אב המון גוים".

(י"ב סיון פ"ה)

אוצר קצר

מידת החסד של אברהם אבינו - "ישעבור אחרים"

מבואר בחסידות כי ישנם שני סוגים של חסד:

החסד האחד נובע מרוממות, מתחושה שכל העולם ודברי הערך שבו הם קטני ערך - ואין כל בעיה להעניק מהם עוד ועוד. זהו החסד האלוקי, וזו הסיבה שהמקובלים הראשונים כינו אותו "הגדולה" (כבפסוק "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת" וכו') - חסד שכל העולמות השופעים ממנו הם רק קו דק של אור, הצצה קטנה לגדולה אין סופית.

החסד השני נובע דווקא משפלות - מתחושה של הנותן כי כל הסובבים יקרים וחשובים ממנו, ולכן ראוי לתת להם את כל אשר לו. דוגמה לחסד כזה הוא אברהם אבינו, שנתן לאורחים את כל רכושו ומרצו - כשהוא רואה בכך דבר טבעי, ומתבטא "ואנכי עפר ואפר". אם לא היה מרגיש כך, היה החסד שלו מוגבל: הוא היה משפיע לדולת רק מה שנשאר לו אחרי ההוצאות ההכרחיות, או אפילו מחליט שאין לו יכולת לתת, כי הוא זקוק לחלוטין לכל מה שיש לו. אלא שהנחת העבודה של אברהם אבינו לא היתה "ישלי", אלא "ישעבור אחרים".

(מתוך נפלאות פר' כי תבוא פ"ה)

אוצר הרמז

חברותא וחרב בתהליך הגיור

על "ואת הנפש אשר עשו בחרן [בחברותא]" כתוב שאברהם מגייר את האנשים ושרה את הנשים: צריך חברות בשביל לתקן את "נפשך", "בכל נפשך" אפילו נוטל את נפשך. בשביל לקרב, לגייר, צריך עקירת הרצון אצל המקורבים והמקורבות. כתוב "הוכח תוכיח", ופרש הבעל שם טוב "הוכח" את עצמך ואחר כך "תוכיח" אחרים, "קשוט עצמך תחלה ואחר כך קשוט אחרים". כמו שאני רוצה לעקור במקורב את הרצון הלא טוב כך צריך לעקור את ממני הרצון הלא טוב (שבדקות או דקות שבדקות), ולכן נדרשת **חברותא** ("רוממות אל בגרונם [בלימודם יחד] **וחרב [חבר]** פיפיות בידם [לעקור את הרצונות הבלתי רצויים]").

(ו' חשוון פ"ו)